

Els Margarit de Castell d'Empordà

Una família baixempordanesa amb membres que van participar en el segon viatge de Colom a Amèrica i en la defensa de Catalunya durant la Guerra dels Segadors

El castell d'Empordà, del poble de Sant Martí de Llaneres, manat construir pels comtes d'Empúries, prop de la Bisbal, fronterer amb la senyoria dels bisbes de Girona, amb els quals sovint s'enfrontà la família comtal emporitana, va ser donat vers el 1354 al cavaller Guillem de Vilagut, que n'havia d'assumir la defensa i la guarda del terme. La nissaga dels Vilagut acabà amb la pubilla Francesca (de cognom també Sant Feliu), senyora d'Ullastret. Pel seu casament amb Bernat de Margarit, dit el Vell, l'any 1421, de l'alta burgesia gironina, el castell va quedar durant generacions vinculat a aquest cognom.

Bernat, esdevingut cavaller, com a senyor de castell i de baronia va tenir alguna actuació militar i aventurera, com la seva participació en la Guerra dels Cent Anys, lluitant en una companyia catalana a les ordres del rossellonès Bernat Albert. Després, va intervenir a les corts de Barcelona i Perpinyà a mitjan segle XV. La seva filla heretà la baronia i emmaridà amb Joan Bertran, membre adinerat de la burgesia mercantil de Barcelona, que havia emprès de jove el comerç marítim pròsperament. A Bernat de Margarit i al gendre Joan Bertran, el seu parent el bisbe de Girona Joan de Margarit i de Pau els encomanà la custòdia del castell de la Bisbal, durant la Guerra Civil Ca-

talana del segle XV. En el casament de Joan Bertran i Constança de Margarit s'imposà el cognom i les armes de la pubilla als descendents.

El fill, Pere I de Margarit, desè senyor de Castell d'Empordà i cavaller de l'orde de Santiago, s'educà com a patge i donzell a la cort reial, al costat de l'infant i futur rei Ferran II de Catalunya-Aragó; un costum de les famílies de la petita noblesa rural que volien pujar de categoria. Al 1488, es va casar amb Maria de Carrillo, dama del seguici d'Isabel I, de Castella-Lleó, muller de Ferran II. Participà amb l'exèrcit reial al setge i conquesta de Granada i al setembre de 1493 va ser el cap militar del segon viatge de Colom a les Amèriques, en el qual figurava com a responsable de la part religiosa el pare Bernat de Boil, monjo de Montserrat; ambdós personatges eren homes de confiança del monarca.

Pere II de Margarit, del segle XVI, un altre membre de la nissaga, dotzè baró del lloc i, per enllaç marital, senyor de Sant Feliu de la Garriga, va ser capità general de la Unió de sometents en la persecució de bandolers, que era el gran problema de l'època a les Gavarres i a tota la comarca. Aquesta Unió també va col·laborar assistint poblacions de la costa quan hi

havia alarma de ràtzies de pirates nord-africans o atacs de l'armada turca. Els sometents i el seu capità Margarit van ser sovint reclamats per anar a defensar, junt amb els exèrcits reials, la frontera catalana al castell de Salses o, quan perillava, Perpinyà, a causa dels atacs francesos durant els enfrontaments armats dels reis de França, aliats dels turcs, contra els sobirans de la dinastia hispanoaustríaca, quan lluitaven al segle XVI per l'hegemonia d'Europa. Al març del 1570, en un avís per traslladar-se a auxiliar Perpinyà, el baró Margarit va tenir problemes per la insurrecció del sometent de la Bisbal, membre de la Unió. I més quan el 22 de juny havien d'acudir a socórrer Palamós davant l'alarma de cinquanta *vels de remos de moros de Alger*. Els vilatans i pagesos bisbalencs, cansats de mobilitzar-se contínuament exposant la vida i havent de deixar les feines, els negocis i la família mig abandonada, de vegades en la misèria, es neguen a seguir-lo a fora del terme municipal.

Josep de Margarit (1602-1685), el personatge més conegut de la nissaga, va néixer a Castell d'Empordà i fou hereu també de la seva mare, Beatriu de Biure, senyora de la baronia de Vallespinosa (Conca de Barberà). Com que l'avi Leandre, tretzè baró, era renyit per plets continus amb el seu fill Felip, pare de Josep, aquest va viure durant la infantesa a la Bisbal en un casal

Retrat de Josep de Margarit i de Biure, segons un gravat francès coetani.

de la família, però va passar la joventut a les propietats de la mare. Es diu que un dels seus pecats de joventut havia estat el de practicar el bandolerisme senyorial.

En esclatar la Guerra dels Segadors, el trobem comandant cossos de miquelets l'any 1640 i protagonitzant diversos enfrontaments amb l'exèrcit castellà. Davant la necessitat del suport de França, per fer front a les nombroses tropes que Felip IV envià a Catalunya, la Generalitat organitzà una ambaixada a la cort francesa que presidí Margarit amb poders per pactar l'ajuda militar i preparar la vinguda al Principat de Lluís XIII per jurar les Constitucions de Catalunya, com a nou sobirà, a Barcelona.

Pel camí van tenir notícia, per un confident, que la cort de Madrid enviava un sicari, disfressat de frare franciscà, per assassinar l'ambaixador. Un atemptat que es va frustrar! A la cort francesa van ser rebuts pels reis i pel primer ministre, el cèlebre cardenal Richelieu, que van assegurar el suport de França a la causa catalana. Lluís XIII nomenà

Margarit el seu virrei a Catalunya i general dels exèrcits.

Quan la guerra anà a mal borràs per als catalans, l'exèrcit castellà va assetjar Barcelona i la sotmeté a un bloqueig implacable. La ciutat, delmada per la fam, va fer els tràmits per capitular. Joan d'Àustria, fill bord de Felip IV de Castella, general dels assetjants, va prometre el perdó a tots els barcelonins *si no es a D. Josef Margarit que como principal causa de los daños que se han padecido y por la obstinación con que persevera en su error no es digno de gozar de este beneficio.*

Davant aquest panorama, Margarit va decidir escapar-se de la ciutat. Va ser una fugida rocambolesca amb una barca que va passar enmig de la flota castellana que bloquejava el port; aprofitant la fosca de la nit i un fort vent i temporal va arribar al port de Begur i féu una estada curta, per última vegada, al seu Castell d'Empordà, on no tornaria mai més. Va viure exiliat a Perpinyà ja que amb el Tractat dels Pirineus Felip IV havia lliurat els comtats del nord al rei de França. Josep de Margarit amb el seu prestigi va procurar que els com-

tats, que ara pertanyien a França, no perdessin la identitat catalana. El nou rei francès Lluís XIV va premiar Margarit, pels seus serveis, amb el marquesat d'Aguilar, les senyories de Tuïr i de Toluges i la baronia de Brens.

Les propietats a Catalunya, de moment segrestades, van tornar més endavant en poder de la nissaga. Benet Cos, capellà major de la comunitat de preveres i rector de la parròquia de la Bisbal, és, l'any 1714, procurador i administrador de la *Ilustre y Egregia Senyora Donna Rafaela de Negrell, de Cruylles y de Bas, comtessa de Montagut i baronessa de Mosset*, resident a Perpinyà i vídua de Joan I de Margarit, tercer marquès d'Aguilar i dissetè baró de Castell d'Empordà. El darrer baró que portà el cognom Margarit va ser Melcior (1775-1838), vuitè marquès, que havia heretat propietats i el cognom de la seva mare, Joana-Hipòlita de Margarit. La filla de Melcior, de nom Zoé, casada amb Charles de la Croix, premorí al pare. Els seus descendents continuaren tenint el títol de barons de Castell d'Empordà, però no el cognom Margarit. ■

El castell d'Empordà, construït en el segle XIV pels comtes d'Empúries, seu de la baronia dels Margarit.